

Лексікаграфічныя традыцыі усходняга Палесся

В. К. ШЧЭРЫН

У шэрагу папярэдніх публікацый нам ужо даводзілася разглядаць магчымыя шляхі сістэматызацыі нацыянальнай лексікаграфічнай традыцыі [10], вызначаць ролю ў яе развіцці асобных буйных лексікографаў [11], а таксама раскрываць аб’ём і змест паняцця “лексікаграфічная традыцыя”: гэта пэўная сістэма ўзаемазвязаных прац, ведаў і поглядаў, якая склалася ў галіне лексікаграфіі і якая забяспечвае перадачу ключавых слоўнікавых ведаў ад аднаго пакалення лексікографаў да другога [9, с. 307, 315]. Апрача таго, намі быў праведзены аналіз існуючых тыпалагічных разнавіднасцей беларускай лексікаграфічнай традыцыі і дынамікі іх развіцця [12]. У прыватнасці, разглядаліся такія тыпы і віды лексікаграфічных традыцый (далей ЛТ), як 1) агульная ўсходнеславянская і ўласна беларуская, руская, украінская ЛТ; 2) беларуская і беларускамоўная ЛТ; 3) акадэмічная і універсітэцкая ЛТ; 4) асноўная і альтэрнатыўная беларускамоўныя ЛТ; 5) алфавітная і тэматычная ЛТ; 6) шматлікія аспектычныя ЛТ (у галіне тлумачальнай, перакладной, тэрміналагічнай, сінанімічнай, антанімічнай лексікаграфіі, ідэаграфіі і інш.); 7) зусім дробныя ЛТ па рэалізацыі ў слоўніках розных тыпаў таго або іншага лексікаграфічнага параметра [12, с. 30-40]. Аднак у пералічаных вышэй працах не закраналіся ЛТ, якія вылучаюцца на арэальнай аснове. Разгляду ЛТ, якія склаліся на тэрыторыі Усходняга Палесся, прысвечаны далейшы артыкул.

У існуючых бібліяграфічных паказальніках па беларускай слоўнікава-энцыклапедычнай [8; 5] і мовазнаўчай [1; 2; 3; 4] літаратуры ў адносінах да звыш сямі дзесяткаў даведчаных прац у якасці месца іх выдання ўказваецца Гомель, Мазыр, Светлагорск, Тураў, іншыя гарады і мястэчкі Усходняга Палесся. Прычым створаныя на Гомельшчыне слоўнікі адлюстроўваюць даволі шырокі спектр існуючых тыпаў слоўнікавых выданняў: тэрміналагічны (напрыклад, “Тэрміналагічны беларуска-рускі слоўнік па анатоміі і фізіялогіі чалавека і жывёл для студэнтаў біялагічнага і фізкультурнага факультэтаў” А.С. Калугіна (1994) і інш.); дыялектны (“Вопыт літаратурна-дыялектнага слоўніка беларускай мовы” У.В. Анічэнкі (1999) і інш.); анамастычны (“Слоўнік-даведнік асабовых імён” А.А. Станкевіч і Н.І. Фраловай (2001) і інш.); вучэбны (“Слоўнік паняццяў і тэрмінаў па гісторыі Беларусі для 5-8 класаў” Т.М. Жук (2002) і інш.) і многія іншыя слоўнікавыя тыпы.

Апрача таго, звыш сотні слоўнікаў, якія складаліся і рыхтаваліся да друку на тэрыторыі Гомельшчыны, выдадзены ў Мінску. У іх ліку, да прыкладу, такія фундаментальныя даведчаныя выданні, як трохтомны “Слоўнік мовы Скарыны” У.В. Анічэнкі (1977-1994); васьмітомны “Слоўнік мовы Янкі Купалы” пад рэдакцыяй У.В. Анічэнкі (1997-2003), складзены аўтарскім калектывам з выкладчыкаў Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны; энцыклапедычны даведнік “Гомель” (1991); 8 выпускаў “Матэрыялаў для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны” (1975-1982); 24 даведнікі з серыі “Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка” асобных гарадоў і раёнаў Гомельскай вобласці (1994-2002); “Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны” Т.С. Янковай (1982) і многія іншыя слоўнікі, створаныя ў рамках ЛТ Усходняга Палесся.

Некалькі слоўнікаў падрыхтавана да друку сумеснымі намаганнямі гомельскіх і мінскіх даследчыкаў. У іх ліку, да прыкладу, “Русско-белорусский словарь лингвистических терминов” пад рэд. М.В. Бірылы і П.У. Сцяцко (1988); “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў” П.У. Сцяцко, М.Ф. Гуліцкага, Л.А. Антанюк (1990); “Перакладны слоўнік незразумелых і малавядомых слоў”, які дадаецца да “Гістарычнай граматыкі беларускай мовы” У.В. Анічэнкі і М.Р. Прыгодзіча (1999) і інш. Пэўнае дачыненне да ЛТ Усходняга Палесся маюць таксама два дзесяткі слоўнікаў, падрыхтаваныя на моўным і экстралінгвістычным матэрыяле Гомельшчыны

даследчыкамі з іншых рэгіёнаў Беларусі, Расіі і Украіны. У прыватнасці, сярод апошніх можна назваць такія грунтоўныя даведачныя выданні, як “Словник діалектної лексики середнього и східнього Полісся” П.С. Лысенкі (1961); “Лексика Полесья: Материалы для полесского диалектного словаря” пад рэд. М.І. Талстога (1968); “Лексика Полесья ў прасторы і часе” пад рэд. В.У. Мартынава (1971); пяцітомны “Тураўскі слоўнік” пад рэд. А.А. Крывіцкага (1982-1987); “Слоўнік назваў населеных пунктаў Гомельскай вобласці” Я.Н. Рапановіча (1986); “Гавораць чарнобыльцы (з мясцовых гаворак чарнобыльскай зоны ў Беларусі)” (1994); “Літаратурныя мясціны Беларусі: Краязнаўчы даведнік. Кн. 1: Брэсцкая, Віцебская і Гомельская вобласці” Л. Кулажанкі, А. Мальдзіса і С. Сачанкі (2000) і многія іншыя слоўнікі.

У сукупнасці шматаспектнаму апісанню асаблівасцей народна-дыялектнай мовы і экстралінгвістычных рэалій Усходняга Полесья прысвечаны амаль дзве сотні даведачных прац, сярод якіх прадстаўлены як асобныя кніжныя выданні, так і больш дробныя падборкі слоўнікавага матэрыялу, аформленыя ў выглядзе невялікіх прыкніжных слоўнічкаў, часопісных артыкулаў са слоўнікавым зместам і нават рукапісных слоўнікавых дадаткаў да дысертацый. Зразумела, што ў працэсе стварэння такой значнай колькасці разнастайных слоўнікаў адбывалася таксама і фармаванне разнастайных ЛТ Усходняга Полесья. Найбольш моцнай і развітой сярод іх, на наш погляд, з’яўляецца **універсітэцкая ЛТ**, у рамках якой створаны даведачныя выданні, падрыхтаваныя выкладчыкамі Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны (звыш 60 назваў), Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І.П. Шамякіна (каля 20 назваў), Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта транспарту, Гомельскага кааператыўнага інстытута і іншых вышэйшых навучальных устаноў Гомельшчыны. Найбольш характэрнай асаблівасцю ўніверсітэцкай ЛТ выступае вучэбная накіраванасць многіх створаных у яе рэчышчы слоўнікаў. У якасці аргументаў на карысць гэтай думкі можна прывесці наступныя вучэбныя даведнікі: “Дапаможнік па філасофска-эстэтычнай тэрміналогіі: Вучэбна-метадычная распрацоўка” В.А. Адзіночанкі (1991); “Этыка і псіхалогія сямейнага жыцця: Кароткі руска-беларускі, беларуска-рускі слоўнік: Дапаможнік для перакладу лекцыйнага курса” Г.І. Фядосенкі (1995) і інш.

Разам з тым, пэўнае адлюстраванне сярод разнастайных ЛТ Усходняга Полесья атрымала і **акадэмічная ЛТ**. На наш погляд, аснову такой ЛТ складаюць даведачныя выданні акадэмічных навуковых устаноў, якія працуюць у Гомелі (напрыклад, “Русско-белорусско-английский толковый словарь в области трения, изнашивания и смазки” пад рэд. М.К. Мышкіна (1996), падрыхтаваны супрацоўнікамі Інстытута механікі металапалімерных сістэм АН Беларусі). Аддаюць даніну павагі акадэмічнай ЛТ і тыя выкладчыкі гомельскіх ВНУ, якія раней працавалі ў акадэмічных навуковых установах. Напрыклад, працяглая (звыш 15-ці гадоў) праца У.В. Анічэнкі ў Інстытуце мовазнаўства АН БССР і ягоны ўдзел у складанні фундаментальнай картатэкі гістарычнага слоўніка беларускай мовы спрыялі яго азнаямленню з асаблівасцямі акадэмічнай ЛТ, што ў далейшым станоўча адбілася на змесце складзенага ім ужо ў Гомелі “Слоўніка мовы Скарыны”. У.В. Анічэнка і ў далейшым (пры падрыхтоўцы даведачных выданняў з ягоным удзелам) арыентаваўся на выкарыстанне прынцыпаў складання слоўнікаў, выпрацаваных у рэчышчы акадэмічнай ЛТ. У прыватнасці, у прадмове да першага тома “Слоўніка мовы Янкі Купалы” (1997), рэдактарам якога быў У.В. Анічэнка, пра ўлік гомельскімі лексікографамі набыткаў акадэмічнай ЛТ напісана наступнае: “У 1975 г. пачалася падрыхтоўка і сістэматызацыя спецыяльнай картатэкі купалаўскай моватворчасці. Адначасова з гэтым выпрацоўваліся прынцыпы складання слоўніка, якія не супярэчылі аналагічным прынцыпам, выпрацаваным для “Слоўніка мовы Коласа”, стварэнне якога ажыццяўлялася Інстытутам мовазнаўства Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, які носіць яго імя” [7, с. 3].

У параўнанні з апісанай вышэй антыноміяй ‘універсітэцкая ЛТ – акадэмічная ЛТ’, значна больш разнастайнымі па свайму складу (каля трох дзесяткаў назваў) з’яўляюцца ЛТ Усходняга Полесья, у рамках якіх назапашаны вопыт складання слоўнікаў розных тыпаў. Канцэптуальным стрыжнем кожнай такой ЛТ выступае адпаведны лексікаграфічны макрапараметр, які можа выступаць у якасці дамінантнага або тыпавызначальнага паказчыка ў адносінах да пэўнай групы слоўнікаў. Да ліку такіх лексікаграфічных макрапараметраў звычайна адносяцца тлумачальны, дыялектны, перакладны, энцыклапедычны, тэрміналагічны, анамас-

тычны, фразеалагічны, парэміялагічны, гістарычны, этымалагічны, словаўтваральны, тэматычны і іншыя слоўнікавыя паказчыкі аспектнага характару. Параўнальны аналіз аспектных ЛТ Усходняга Палесся і ўсёй Беларусі паказвае шмат агульнага паміж імі.

У прыватнасці, як і ва ўсёй беларускай лексікаграфіі ў цэлым, сярод аспектных ЛТ Усходняга Палесся са значным адрывам дамінуе **ЛТ, якая сфармавалася ў працэсе складання дыялектных слоўнікаў**. У рэчышчы гэтай ЛТ падрыхтаваныя 84 дыялектныя слоўнікі Гомельшчыны. Апрача ўжо памянёных вышэй рэгіянальных даведнікаў, можна назваць таксама, у якасці прыкладу, наступныя дыялектныя слоўнікі Усходняга Палесся: слоўнікавыя матэрыялы “З гаворак Гомельшчыны” В. Горленкі, апублікаваныя ў часопісе “Польмя” (1975); слоўнікавыя матэрыялы “Палескія назвы посуду, бочак, кошыкаў і іншых ёмістасцей” Г.А. Цыхуна, апублікаваныя ў зборніку “З народнага слоўніка” (1975); “Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклору і мастацкай літаратуры: Слоўнік” пад рэд. У.В. Анічэнкі (1983); “Палескі слоўнік: Лельчыцкі раён” І.М. Кучука і А.К. Малюка (2000) і інш.

Як і ва ўсёй нацыянальнай лексікаграфіі, добра распрацаванымі ЛТ Усходняга Палесся з’яўляюцца таксама традыцыі падрыхтоўкі энцыклапедычных і гісторыка-дакументальных даведнікаў. Кожная з гэтых ЛТ яднае ў сваім складзе па 45 даведчаных выданняў. У прыватнасці, **энцыклапедычная ЛТ** уключае не толькі энцыклапедычныя даведнікі, прысвечаныя гарадам і вёскам Гомельшчыны (гл., для прыкладу, даведнік “Деревни и люди Мозырщины” пад рэд. В.Р. Феранца (2001) і інш.), але і разнастайныя зборнікі помнікаў гісторыі і культуры (найбольш тыповыя прыклады: “Памятники Гомеля” (1970); “Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі: Гомельская вобласць” (1985); і інш.), рознатыповыя біяграфічныя даведнікі (напрыклад, серыя з чатырох біяграфічных даведнікаў пад агульнай назвай “Путь в науку: Очерки о докторов и профессорах вузов и НИИ Гомельщины” (2004-2007), складальнікам якой выступіў С.В. Шчарбакоў; вучэбны дапаможнік у 2-х частках “Пісьменніцы Беларусі” Л.А. Піскун, Я.У. Піскун і А.А. Самонавай (1997) і інш.). У сваю чаргу, да **гістарычнай ЛТ** адносяцца не толькі вышэйпамянёныя 24 даведнікі з серыі “Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка” асобных гарадоў і раёнаў Гомельскай вобласці (1994-2002), але і разнастайныя тлумачальныя слоўнічкі да асобных помнікаў старабеларускай пісьменнасці (напрыклад, “Слоўнік, укладзены на аснове беларускіх спіскаў Аляксандры” У.В. Анічэнкі (1962) і інш.).

У дастатковай ступені распрацаванымі (параўнальна з агульнабеларускімі ЛТ) з’яўляюцца і такія аспекты ЛТ Усходняга Палесся, як анамастычная, перакладная, тэрмінаграфічная і тлумачальная традыцыі. Так, у рэчышчы **анамастычнай ЛТ** створана 36 даведчаных выданняў, да ліку якіх можна аднесці, для прыкладу, наступныя слоўнікі: “Список населенных мест Гомельского округа” (1927); 5 выпускаў “Матэрыялаў для “Слоўніка назваў жыхароў Гомельшчыны” (1983-1988); 9 выпускаў “Матэрыялаў для слоўніка гідронімаў Гомельшчыны” (1987-1997); “Беларускі іменьнік” А. Чыжа (1998); “Слоўнік-даведнік асабовых імён” А.А. Станкевіч і Н.І. Фраловай (2001); “Микротопонимия Мозырского Полесья: словарь” А.А. Івановай (2003) і інш.

У сваю чаргу, **перакладная ЛТ** прадстаўлена амаль трыма дзесяткамі слоўнікаў. У іх ліку можна вылучыць наступныя даведчаныя выданні: “Руска-беларускі слоўнік дзелавой лексікі”, які дадаецца да кнігі “Справаводства на беларускай мове” В.А. Гуліцкай, Дз.Дз. Паўлаўца і А.А. Станкевіч (1992); “Lingua lacina: Даведнік да вучэбнага дапаможніка па лацінскай мове для студэнтаў” С.А. Лін і А.А. Станкевіч (1993); “Русско-белорусский словарь товароведческих терминов и слов” Т.Ф. Калдаевай (1993); “Логіка: Кароткі руска-беларускі слоўнік” Г.І. Фядосенкі (1995) і многія іншыя перакладныя слоўнікі.

Больш двух дзесяткаў слоўнікаў створана ў рамках **тэрмінаграфічнай ЛТ**. Да ліку спецыяльных даведнікаў, складзеных на Гомельшчыне, можна аднесці наступныя выданні: “Краткий русско-белорусский словарь современной деловой терминологии” У.Дз. Еўтухова (1992); “Кароткі слоўнік псіхалагічных паняццяў” пад агульнай рэд. П.П. Шумскага (1993); “Русско-белорусский словарь спортивной терминологии” Дз.Дз. Паўлаўца (1993); “Руска-беларускі тэрміналагічны слоўнік для студэнтаў спецыялізацыі “Эканоміка і кіраванне ў спажывецкай кааперацыі” В.П. Краўчанкі і В.М. Ходаса (1995); “Русско-белорусский словарь спортивных терминов” Дз.Дз. Паўлаўца і У.М. Старчанкі (1995); “Трибофатика=Трыбафаты-

ка=Tribo-Fatigue=Tribo-Ermudung: Четырехязычный терминологический словарь” пад рэд. Л.А. Сасноўскага (1996) і многія іншыя спецыяльныя слоўнікі.

Нарэшце, **тлумачальная ЛТ** мае ў сваім складзе два дзесяткі слоўнікаў. Пры гэтым, аднак, тлумачальны макрапараметр выступае ў якасці дамінантнага, тыпавызначальнага паказчыка ў слоўніках Усходняга Палесся не самастойна, а ў спалучэнні з іншымі лексікаграфічнымі макрапараметрамі – з дыялектным (напрыклад, у слоўнікавых матэрыялах “3 лексікі вёскі Дзяржынск Лельчыцкага раёна” І.Я. Яшкіна (1977), апублікаваных у зборніку “Народная лексіка”); з тэрміналагічным (напрыклад, у “Слоўніку лінгвістычных тэрмінаў” П.У. Сцяцко, М.Ф. Гуліцкага і Л.А. Антанюк); з ідыялектным (напрыклад, у “Слоўніку мовы Янкі Купалы”); з фразеалагічным (напрыклад, у слоўніку “Чым адгукаецца слова”: Фразеалогія ў павер’ях, абрадах і звычаях” У.І. Коваля, апублікаваным у 1994 годзе); з анамастычным (напрыклад, у слоўнікавым дадатку “Спіс найбольш вядомых беларускіх імёнаў, іх варыянты, паходжанне, значэнне” (1993) да кнігі В.В. Шура “3 гісторыі ўласных імёнаў”); з неалагічным і этымалагічным (гл., напрыклад, “Словарь новых и наиболее употребительных иностранных слов” У.І. Коваля, апублікаваны ў 1994 годзе) і г.д. Для параўнання, асобныя рэгіёны Украіны маюць “свае”, “мясцовыя” тлумачальныя слоўнікі агульнаўжывальнай лексікі, у адносінах да якіх тлумачальны макрапараметр самастойна выконвае дамінантную, тыпавызначальную функцыю (гл., для прыкладу, “Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів” пад агульнай рэд. У.У. Дубічынскага, выдадзены ў Харкаве ў 2009 годзе).

Акрамя пералічаных вышэй ЛТ Усходняга Палесся, якія па ўзроўню сваёй распрацаванасці з’яўляюцца супараўнальнымі з аднайменнымі агульнабеларускімі ЛТ, лексікаграфія Гомельшчыны мае свае адметныя асаблівасці. У прыватнасці, значна лепш, чым у іншых рэгіёнах Беларусі (за выключэннем, магчыма, Мінска), распрацаваная на Гомельшчыне ЛТ **па складанню слоўнікаў мовы пісьменніка**. У рэчышчы гэтай традыцыі падрыхтаваныя 14 пісьменніцкіх слоўнікаў. Прычым менавіта гомельскімі лексікаграфамі складзены два найбольш поўныя на сённяшні дзень аўтарскія слоўнікі Беларусі: трохтомны “Слоўнік мовы Скарыны” У.В. Анічэнкі (1977-1994) і васьмітомны “Слоўнік мовы Янкі Купалы” пад рэдакцыяй У.В. Анічэнкі (1997-2003). Сведчаннем таго, што ЛТ па складанні слоўнікаў мовы пісьменніка мае вельмі высокі ўзровень развіцця на Гомельшчыне, можа служыць таксама тое, што поруч з поўнымі слоўнікамі мовы класікаў беларускай літаратуры выдаюцца ў Гомелі і больш спецыялізаваныя аўтарскія слоўнікі (гл., напрыклад, “Слоўнік параўнанняў у мове мастацкіх твораў Янкі Купалы” В.А. Ляшчынскай і З.У. Шведавай, апублікаваны ў 2004 годзе).

Да ліку ЛТ Усходняга Палесся, якія знаходзяцца на прасунутым этапе свайго развіцця, можна таксама аднесці парэміялагічную, фразеалагічную, этымалагічную, біяграфічную і бібліяграфічную слоўнікавыя традыцыі. Кожная з гэтых ЛТ Усходняга Палесся прадстаўлена амаль дзесяткам апублікаваных слоўнікаў. Напрыклад, у рэчышчы **парэміялагічнай ЛТ** выдадзены слоўнікі палескіх прыказак і прымавак З. Радчанкі (1888), А.К. Сержпутоўскага (1907, 1997, 2000), П. Ахрыменкі і М. Буцько (1956), М. Янкоўскага і В. Жвалеўскага (1964), Е.Ф. Дуброўскай (1975) і інш.; слоўнікі антычных і біблейскіх афарызмаў У.В. Анічэнкі і А.А. Станкевіч (1997); слоўнікі крылатых лацінскіх выразаў С.А. Лін і А.А. Станкевіч (1993); слоўнік крылатых слоў біблейскага паходжання У.І. Коваля (1994) і інш.

У сваю чаргу, **фразеалагічная ЛТ** прадстаўлена слоўнікамі народнай фразеалогіі Гомельшчыны У.В. Анічэнкі і А.К. Малюка (1992), В.П. Крупейчанкі і Л.В. Календы (2000); слоўнікамі беларускіх этнафразем У.І. Коваля (1994, 1998) і інш. Аб сфарміраванасці на Гомельшчыне ўласнай **этымалагічнай ЛТ** сведчыць выданне наступных даведчаных выданняў: а) слоўнікаў А.А. Станкевіч (1993), В.В. Шура (1993, 1998), А.А. Станкевіч і Н.І. Фраловай (2001), у якіх асветляецца паходжанне ўласных імёнаў; б) слоўніка Л.М. Сапегіна і Р.І. Маркелавай (1991), у якім этымалагізуецца фітонімы Беларускага Палесся; в) індэкса прагідронімаў, складзенага Р.М. Казловай (2000). Нарэшце, **бібліяграфічная ЛТ** развіваецца поруч з **біяграфічнай ЛТ** у шэрагу біяграфічных даведнікаў (апрача памянёнай вышэй серыі кніг пад агульнай назвай “Путь в науку: Очерки о докторам и профессорах вузов и НИИ Гомельщины” (2004-2007), гл. таксама біябібліяграфічныя даведнікі “Профессора Белорусского

государственного университета транспорта» (2003), “Университет профессорский” (2005) пра выкладчыкаў ГДУ імя Ф. Скарыны і інш.).

Да ліку станоўчых рыс лексікаграфіі Гомельшчыны можна аднесці выданне першых слоўнікаў, з якіх пачынаецца фармаванне такіх найноўшых ЛТ, як **этнолінгвістычная ЛТ** (гл., напрыклад, “Полесский этнолингвистический сборник: Материалы и исследования” пад рэд. М.І. Талстога (1983); “Народныя ўяўленні, павер’і і прыкметы: Даведнік па ўсходнеславянскай міфалогіі” У.І. Коваля (1995) і інш.); **фальклорная ЛТ** (гл., напрыклад, “Фальклорны слоўнік Гомельшчыны” У.В. Анічэнкі і інш. (2003); “Слоўнік каляндарна-абрадавай лексікі Усходняга Полесся” Л.І. Лапіцкай (2007) і інш.); **храналагічная ЛТ** (у слоўніку А.А. Станкевіч і Н.І. Фраловай “Імёны ў святцах” (2001) уласныя імёны падаюцца па храналагічнаму (календарнаму) прынцыпу – ад 1 студзеня да 31 снежня); **тэматычная ЛТ** (гл., напрыклад, слоўнікавыя матэрыялы “3 лексікі ткацтва” Н.Дз. Корань (1976), апублікаваныя ў зборніку “Народнае слова”; “Матэрыялы да слоўніка жывёлагадоўчай лексікі Мазыршчыны” В.В. Шура (1975) у зборніку “3 народнага слоўніка”; слоўнікавыя матэрыялы “Жывёлагадоўчая лексіка Усходняга Полесся” В.В. Шура (1979) у зборніку “Жывое слова” і інш.); **словаўтваральная ЛТ** (гл., напрыклад, невялікія слоўнікі марфем М.В. Ніканчука (1990), Л.М. Мінаковай (1999), А.А. Станкевіч (2000); слоўнічкі тэрмінаэлементаў апеліятыўнага і антрапанімічнага паходжання (2004), падрыхтаваныя Л.М. Мінаковай, С.М. Аніськовай і А.А. Станкевіч); **ЛТ па складанню сінанімічных слоўнікаў** (гл., напрыклад, “Вопыт літаратурна-дыялектнага слоўніка беларускай мовы” У.В. Анічэнкі (1999) і інш.); **граматычная ЛТ** (гл., напрыклад, слоўнікавыя матэрыялы “Працэсуальная дыялектная лексіка Мазыршчыны” В.В. Шура (1992) у зборніку “Жывое народнае слова”, дзе апісваюцца толькі дыялектныя дзеясловы).

Асобнымі даследчыкамі Гомельшчыны адзначаецца наяўнасць на Беларусі і іншых развітых ЛТ. Напрыклад, М.Ф. Гуліцкі разглядае ў якасці асобнай беларускай ЛТ “творчае выкарыстанне айчыннага і замежнага лексікаграфічнага вопыту” [6, с. 22]. Аднак, на наш погляд, паколькі ў аснове такой ЛТ адсутнічае лексікаграфічны макрапараметр, на падставе якога можна было б сфармаваць адпаведную групу слоўнікаў, што рэпрэзентуюць дадзеную ЛТ, то лепш будзе гаварыць у дадзеным выпадку аб лексікаграфічным прынцыпе (а не ЛТ) творчага выкарыстання айчыннага і замежнага вопыту пры падрыхтоўцы слоўнікаў беларускай мовы.

Такім чынам, праведзены аналіз разнастайных ЛТ Усходняга Полесся, ступені іх распрацаванасці і навізны паказвае, што сучасны стан развіцця слоўнікавай справы на Гомельшчыне характарызуецца значным аб’ёмам назапашаных слоўнікавых багаццяў, даволі высокім узроўнем іх лексікаграфічнай апрацоўкі, сфармаванасцю шырокага спектра разнастайных ЛТ і смелай распрацоўкай прынцыпова новых лексікаграфічных праектаў.

Abstract. Lexicographical traditions of Eastern Pollessye their forms and development are considered in the paper.

Літаратура

1. Беларускае мовазнаўства. Бібліяграфічны паказальнік (1966-1975) /Склад. А.Д. Васілеўская, Я.М. Рамановіч. – Мн., 1980. – 352 с.
2. Беларускае мовазнаўства. Бібліяграфічны паказальнік (1976-1985) /Склад. А.Д. Васілеўская, Я.М. Рамановіч. – Мн., 1993. – 559 с.
3. Беларускае мовазнаўства. Бібліяграфічны паказальнік (1986-1991) /Склад. А.У. Каратышэўская, А.У. Трацякова; Навук. рэд. В.П. Русак. – Мн., 2004. – 484 с.
4. Беларускае мовазнаўства. Бібліяграфічны ўказальнік (1825-1965) /Рэд. Л.М. Шакун. – Мн., 1967. – 416 с.
5. Беларускія слоўнікі й энцыклапедыі: Бібліяграфія /Склад. В. Кіпель і З. Саўка. – Нью Ёрк; Мн., 2002. – 570 с.

6. Гуліцкі М.Ф. Пра адну беларускую лексікаграфічную традыцыю //Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры: Тэз. дакл. II рэспуб. навук. канф. – Гомель, 1980. – С. 22-23.
7. Прадмова //Слоўнік мовы Янкі Купалы. У 8 т. – Т. 1 /Рэд. У.В. Анічэнка. – Мн., 1997. – С. 3-5.
8. Тэрміналагічныя слоўнікі (асобныя выданні) 1918-1998 гг.: Бібліяграфічны даведнік /Уклад. Л. Чарняўская, Г. Цыхун; Рэд. Г. Цыхун. – Мн., 2000. – 74 с.
9. Шчэрбін В.К. Аб’ём і змест паняцця “беларуская лексікаграфічная традыцыя” //Сучасныя праблемы беларускай лексікалогіі і лексікаграфіі: Матэр. міжнарод. навук. канф., 19-20 лістапада 2005 г. – Мн., 2006. - С. 307-319.
10. Шчэрбін В.К. Проблема систематизации национальной лексикографической традиции и возможные пути ее решения //Вестник Международного славянского университета (Харьков). Сер. «Филология». – 1999. – Т. 2. - № 4. – С. 3-7.
11. Шчэрбін В.К. Значение работ И.И. Срезневского для формирования белорусской лексикографической традиции //Востоочнославянская историческая лексикография на современном этапе. К 75-летию Древнерусской рукописной картотеки XI-XVII вв. /Под ред. Л.Ю. Астахиной. – М., 2002. – С. 84-90.
12. Шчэрбін В.К. История и перспективы развития белорусской лексикографической традиции //Теория и история славянской лексикографии: Научные материалы к XIV съезду славистов /Отв. ред. М.И. Чернышева. – М., 2008. – С. 11-43.

Поступило 24.11.09